

Verksamhetsberättelse 2020

Högsta förvaltningsdomstolen

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLEN
SVERIGES DOMSTOLAR

Innehåll

En domstol i tiden	4
Ett justitieråd av Ståhl.....	6
Digitala detektiver i domstolens service	8
Ett år i pandemins skugga.....	13
Så blev mitt 2020	14
Vägen till prövningstillstånd.....	16
Justitieråden 2020	18
Organisation	20
Digitalt från registrering till expediering	22
Förbättrad statistikredovisning för skarpare analys.....	23
Ny engelskspråkig webbplats	23
Sista anhalten innan regeringen lämnar förslag till riksdagen.....	24
2020 – året i korthet	26
Statistik.....	28

Foto: Ryno Quantz, Fredrik Larsson, Carl Johan Eriksson och Micke Lundström.

Högsta förvaltningsdomstolen är högsta instans bland de allmänna förvaltningsdomstolarna. Huvuduppgiften är att leda rättstillämpningen genom att skapa vägledande avgöranden. Domstolen har 85 medarbetare, varav 75 procent är jurister.

Högsta förvaltningsdomstolen

Postadress: Box 2293, 103 17 Stockholm

Besöksadress: Birger Jarls torg 11, 111 28 Stockholm

E-post: hogstaforvaltningsdomstolen@dom.se

www.domstol.se/hogsta-forvaltningsdomstolen

En domstol i tiden

Högsta förvaltningsdomstolens (HFD:s) främsta uppdrag är att som prejudikatinstans meddela avgöranden inom rättsområden där det finns behov av vägledning. Liksom alla andra domstolar ska vi bedriva verksamheten effektivt och med hög kvalitet, vilket bland annat betyder att målen ska avgöras snabbt och rättssäkert.

Vid årets inledning flöt verksamheten på som vanligt i arbetet med att ta fram prejudikatintressanta mål och döma i dem samt att avgöra andra mål som inte krävde prövningstillstånd. Vi hade planerat att besöka landets tolv förvaltningsrätter och hann med dem i Falun, Umeå, Jönköping, Luleå och Linköping. Vid dessa besök fick vi ta del av erfarenheter och funderingar kring praxis från oss och dela med oss av våra tankar kring prejudikatbildning.

Sedan slog coronapandemin till och vi fick avbryta vår förvaltningsrättsturné. Jag hoppas att vi kan återuppta den så snart pandemin är över och ser fram emot att besöka de sju återstående förvaltningsrätterna runt om i landet.

Målhanteringen under coronapandemin

År 2020 var sannerligen ett annorlunda år. På sidan 13 kan du läsa om hur pandemin påverkade HFD under året och om hur medarbetarna ställde om arbetet utan att göra avkall på vare sig kvalitet eller effektivitet. Våra medarbetare har som vanligt, trots pandemin, var och en på ett förtjänstfullt sätt bidragit i domstolens arbete.

HFD har under året åstadkommit ett antal viktiga prejudikat som speglar bredden i vår dömande verksamhet. Ett urval av dessa kan du läsa om i den här verksamhetsberättelsen. HFD:s avgöranden spänner över skilda områden i de hundratals måltyper som förvaltningsdomstolarna hanterar.

Avdelningar, enheter och medarbetare

Vid HFD arbetar omkring 85 personer, varav 16 är justitieråd. Två av justitieråden tjänstgör i regel i Lagrådet. Övriga 14 justitieråd är indelade i två dömande avdelningar som leds av varsin ordförande, justitierådet tillika vice ordföranden i domstolen Henrik Jermsten och undertecknad. Bland justitieråden gick Mari Andersson, som tillträdde 2015, i pension under året. Justitierådet Marie Jönsson tillträdde i mars, hon kom närmast från en tjänst som lagman i

Kammarrätten i Stockholm. Den övriga personalen är indelad i tre beredningsenheter och en administrativ enhet. Dessa enheter leds av kanslichefen Marie Jespersen. Hon efterträdde under våren Doris Högne Rydheim som gick i pension.

Mål och prövningstillstånd

In- och utflödet av mål har legat på en någorlunda jämn nivå de senaste åren, med en viss ökning 2020. Under året kom det in 7452 mål och något färre, 7204, avgjordes. Prövningstillstånd krävs i cirka 90 procent av målen och meddelas vanligen i omkring 1,5 procent av fallen, det vill säga i omkring 100 mål. Under 2020 meddelades 97 prövningstillstånd. De vanligaste överklagandena från kammarrätterna gäller skatte-, socialförsäkrings- eller tvångsvårdsfrågor. Varken överklaganden av Skatterättsnämndens förhandsbesked eller ansökningar om rättsprövning av regeringens beslut kräver prövningstillstånd. Du kan läsa mer om prövningstillstånd på sidan 16.

Europarätten och avgöranden på engelska

Europarätten har kommit att få allt större betydelse i den svenska rättstillämpningen. HFD har liksom tidigare år inhämtat förhandsavgöranden från EU-domstolen, bland annat i mål om mervärdesskatt och upphandling. Rätten till domstolsprövning enligt Europakonventionen har varit föremål för prövning i flera mål i HFD som gällt överklaganden av förvaltningsbeslut.

Det är inte enbart genom vägledning av de internationella domstolarna som vi tar till oss och utvecklar tolkningen och tillämpningen av Europarätten; andra europeiska domstolars avgöranden kan också vara relevanta. Många prejudikatdomstolar i Europa publicerar numera sina avgöranden i engelskspråkig översättning på internet, vilket gör dem lättillgängliga för oss. På motsvarande sätt kan svenska avgöranden vara intressanta utanför Sveriges gränser. I slutet av året lanserade HFD en engelskspråkig webbplats. Vi översätter och publicerar numera ett urval av våra domar på www.supremeadministrativecourt.se. Om detta kan du läsa mer på sidan 23.

Färre internationella möten

Vanligtvis deltar HFD i en rad internationella sammanhang för erfarenhetsutbyte, men mycket har förstås blivit inställt eller uppskjutet 2020. Det är särskilt tråkigt att vi inte har kunnat träffa våra kollegor vid

gemensamma möten för samtliga högsta domstolar i de nordiska länderna – något vi brukar göra varje år bland annat för att diskutera rätts- och domstolsfrågor av gemensamt intresse.

Besökare på HFD

HFD tog under året emot besök, bland annat av Japans respektive Frankrikes ambassadör i Sverige. Vi tog också emot en delegation från franska Conseil d'État liksom en grupp justitieråd från Högsta förvaltningsdomstolen i Finland. Riksdagens talman Andreas Norlén och riksdagsdirektören Ingvar Mattson besökte oss i början av året. Andreas Norlén höll ett föredrag för personalen och deltog sedan i en diskussion med justitieråden. Detta kan du läsa mer om på sidorna 26–27.

Korsvis tjänstgöring

Genom 2011 års grundlagsreform och de efterföljande lagändringarna har det blivit möjligt att tillfälligt utbyta justitieråd mellan Högsta domstolen (HD) och HFD. Under 2020 har justitierådet i HFD Erik Nymansson och justitierådet i HD Svante O. Johansson tjänstgjort i HD respektive HFD under en tremånadersperiod. Utbyte av justitieråd har också skett i några enstaka mål i båda domstolarna.

Året har till stor del präglats av coronapandemin, men jag kan också konstatera att HFD – som i motsats till de flesta andra domstolar inte bistås av nämndemän och sällan har muntliga förhandlingar – har kunnat bedriva den dömande verksamheten utan avbrott eller påtagliga störningar. Vi har följt Folkhälsomyndighetens råd, bland annat genom att medarbetarna i större eller mindre utsträckning har arbetat på distans. Vi har inrättat en särskild krisgrupp för åtgärder under pandemin och använt skyddsutrustning mot smittan. På pluskontot kan jag konstatera att den digitala utvecklingen har tagit ett rejält språng framåt i vår verksamhet.

Stockholm, februari 2021

Helena Jäderblom

Ett justitieråd av Ståhl

Som professor i finansrätt stod Kristina Ståhl med fötterna stadigt i den akademiska myllan. Men när hon fick erbjudande om att bli domare vid dåvarande Regeringsrätten tvekade hon aldrig att ta klivet.

– Det är ju här man vill vara! Sedan återstod bara att svära domareden och uppgradera garderoben.

Året var 2007 när Kristina Ståhl, som sedan många år var verksam vid Uppsala universitet, blev kontaktad av justitieminister Beatrice Ask och fick erbjudande om att bli regeringsråd. Efter att den första entusiasmen hade lagt sig infann sig dock en gnagande oro. Skulle hennes avslappnade klädstil fungera på Riddarholmen?

– Jag gick direkt ut på stan och tokshoppade piffiga plagg. Men när jag hade haft jobbet ett tag föll jag tillbaka i gamla bekväma vanor. Och det finns de som säger att jag drog med mig kollegor och sänkte nivån även hos dem, säger Kristina Ståhl.

Domareden avklarad

Hon tillstår att hon under de första dagarna var ”sjukt nervös”. Hon kände inte så många av de andra råden sedan tidigare och tänkte sig dem som någon form av övermänniskor, en bild som hon dock ganska snabbt reviderade. Eftersom hon inte hade gått den klassiska domarbanan hade hon inte svurit domareden. Det kom en tidigare kollega på i sista minuten, och Kristina började därför sin första föredragning med att svära domareden.

Trots att domstolen var en ny arbetsmiljö kände hon igen mycket från universitetet.

– Vi läser, diskuterar och reflekterar. Sedan mynnar det ut i slutsatser och bedömningar. Det är väldigt likt den akademiska världen, säger Kristina. Hon tillägger dock att en skillnad är att hon har mer kontakt med kollegor nu än hon hade inom forskningen, som är mer av ett ensamarbete.

Kristina blev justitieråd under en tid när domstolen stod inför stora förändringar. Sten Heckscher hade nyligen tillträtt som ordförande med tydliga ambitioner att snabba på målhanteringen, korta tiden för avgörande och få ner balanserna. Han ville också få ihop domstolen fysiskt. Råd och övriga medarbetare satt i olika lokaler vilket inte underlättade samarbetet. Kristinas bild är att förändringarna välkomnades bland medarbetarna.

Lär av varandra

Som specialist inom skatterätt var hon inte alltid på hemmaplan när hon skulle döma i mål som kunde handla om allt från socialförsäkring till jakträtt.

– Då blev det till att börja slå i lagboken igen. Men genom det kollegiala dömandet, där vi utbyter erfarenheter och perspektiv, lär vi av varandra om olika typer av mål, säger Kristina Ståhl.

Så småningom inrättades administrativa enheter för en effektivare beredning av målen. Några år senare flyttade hela domstolen, som då hade bytt namn till Högsta förvaltningsdomstolen, till gemensamma nyrenoverade lokaler.

Att vara justitieråd öppnar också dörrar för att prova på annat än det som ligger inom det tidigare expertområdet. Sedan åtta år tillbaka är Kristina ordförande i Polismyndighetens etiska råd och hon har också suttit med i Granskningsnämnden för radio och tv i flera år. Hon tycker att samverkan och erfarenhetsutbyte med det omgivande samhället är utvecklande både för henne själv och för hela domstolen.

Hon ser dömandet som ett hantverk. Drivkraften är inte ett särskilt rättspatos eller en önskan om att förändra världen.

– För mig är dömandet lite som att lägga ett pussel. Man vrider och vänder på de frågor som aktualiseras i målet utifrån lagtext, förarbeten, praxis och doktrin. Pusselbit efter pusselbit läggs på plats så att bilden efterhand blir alltmer tydlig för att till slut framstå klar, säger Kristina Ståhl.

Ett område där hon har varit drivande är domskrivning. Det är viktigt för henne att domarna blir tillgängliga och lättlästa. Hon har länge arbetat aktivt och målmedvetet för att skriva mer pedagogiska domar med tydlig rubriksättning och bakgrundsbeskrivningar.

**FAKTA OM
KRISTINA STÅHL**

Född och uppvuxen i:
Stockholm

Familj: Man, två vuxna barn
och två bonusbarn, en hund,
en katt och två kaniner

Därför blev jag jurist: Jag är
familjens första akademiker.
Egentligen ville jag bli
veterinär, men betygen räckte
inte hela vägen. Väl inne på
juristbanan ville jag först
bli advokat och arbeta med
brottmål, men sedan fastnade
jag för skatterätten.

Det här engagerar mig:
Domskrivning och racketlon.

Det bästa med HFD: Det är
här det händer.

Mål jag minns

"Ett av mina första mål handlade om att bedöma om forskningsfinansieraren Riksbankens jubileumsfond var skyldig att lämna ut allmänna handlingar. Knäckfrågan var om fonden var en myndighet eller inte. Jag hade kontakt med Riksbankens jubileumsfond när jag var verksam vid Uppsala universitet, både för att dela ut forskningsmedel från fonden och för att ta emot forskningsmedel därifrån (inte samtidigt förstås). Nu fick jag se och förhålla mig till samma organisation från ett helt annat håll." RÅ 2008 ref. 6

"Ett annat mål under mitt första år i domstolen gällde en man som hade fått sin a-kassa nedsatt eftersom han inte ville ta ett jobb som han hade anvisats i Norge. Majoriteten ansåg att beslutet att sätta ned a-kassan var riktigt, men jag var skiljaktig. Jag minns att personen själv argumenterade för att det inte går att landsförvisa en svensk medborgare." RÅ 2008 ref. 45

"Från senare tid minns jag särskilt ett par mål som gällde personer som varit sjukskrivna i mer än 180 dagar. I målen skulle vi försöka lämna vägledning för vad som är ett "förvärvsarbete som är normalt förekommande på arbetsmarknaden" och bedöma om personerna hade förmåga att utföra ett sådant arbete. Det är vid den typen av frågor som det märks att vi arbetar med mål som ligger nära människors liv och vardag." HFD 2018 ref. 51

Digitala detektiver i domstolens service

– Vi är digitala detektiver, säger bibliotekarie Mari Printz Norell. Tillsammans med kollegan Fredrik Larsson håller hon ställningarna i HFD:s bibliotek.

Biblioteket är med sina vitkalkade väggar, djupa fönsternischer och generösa ljusgenomsläpp tveklöst ett av domstolens vackraste rum. I anslutning till huvudbiblioteket finns en inbjudande läshörna med dagstidningar och tidskrifter. Men man ska inte förledas av det yttre lugnet. Biblioteket är ett nav i domstolens verksamhet och används flitigt av medarbetarna.

Det är också en plats där då möter nu. Handlingarna som någon söker kan vara en offentlig utred-

ning som kom igår men det kan också vara lagtext från 1823. Justitieråden och justitiesekreterarna kontakter ofta Fredrik och Mari när de förbereder och arbetar med sina mål. Då gäller det att både hänga med i samhällsdebatten och ha koll på var i magasinerna de äldre förarbetena och lagkommentarerna finns. Och framför allt att veta hur man ska söka i det äldre materialet.

Rättsfall i korthet

Olycksfall vid friskvårdsaktivitet på arbetstid var inte arbetsskada

(HFD 2020 ref. 4)

En skatterevisor spelade ishockey som friskvårdsaktivitet på betald arbetstid och slog ut en tand. Den som förvärvsarbetar är försäkrad vid arbetsskador och kan få ekonomisk ersättning för nödvändiga vårdkostnader till följd av en arbetsskada. För personen i målet var det frivilligt att spela ishockey som friskvårdsaktivitet och aktiviteten skedde utan arbetsgivarens inblandning. Anställningen som skatterevisor ställde inte heller särskilda krav på god fysik för att utföra arbetsuppgifterna. HFD konstaterade därför att det saknades samband mellan olyckan och arbetet, vilket är en förutsättning för att det ska anses vara en arbetsskada. Skatterevisorn hade därför inte rätt till ersättning för arbetsskada.

Kick i jobbet

– Ibland kan det vara som att hitta en nål i en höstack, det kan vara en särskild formulering som kanske ska finnas i någon skrift någonstans, men det är oklart var och när. Och så hittar vi den! Det ger en kick i jobbet och det är kul att ge god service, säger Fredrik Larsson.

Bibliotekets inköp sker både regelbundet, eftersom vissa volymer blir uppdaterade varje år, och på förfrågan från medarbetarna. Dagligen kommer leveranser av facktidsskrifter, utredningar, myndighetsföreskrifter, propositioner och lagkommentarer. Dessa blir sedan katalogiserade, får ämnesord och blir stämplade.

En fråga om rättssäkerhet

Det förekommer att domstolsbibliotek lånar av varandra, en del böcker kan vara dyra att köpa in, men grundregeln är att HFD:s bibliotek ska vara självförsörjande.

– Att ha ett väl sammansatt, aktuellt och heltäckande bestånd av böcker och handlingar som hålls i gott skick är en fråga om rättssäkerhet. Allt som kan vara relevant för de mål som kommer till domstolen ska vara tillgängligt, säger Mari Printz Norell.

Det finns också svenska och internationella rättsdatabaser med fokus på Europarätt, där medarbetarna själva kan söka och hitta information.

Uppgifterna har blivit fler genom åren och numera arbetar Fredrik och Mari också med att göra HFD:s verksamhet tillgänglig utanför domstolens väggar. De publicerar prejudikat och avgöranden på den externa webbplatsen där alla kan ta del av dem. De är också webbredaktörer för intranätet.

Liksom på folk- och universitetsbiblioteken har digitaliseringen medfört att Maris och Fredriks uppgifter inte bara har blivit fler, utan också att de har ändrat karaktär. I dag är en hel del material

digitaliserat, men fortfarande utgör de tryckta böckerna en stor och viktig del och mycket av det äldre juridiska materialet kommer inte att digitaliseras. De gamla stora kortkatalogskåpen är dock borta, eftersom bibliotekets katalog för länge sedan har gjorts tillgänglig online.

– Men när juristerna ska arbeta med en text vill många helst ha materialet i pappersform, det är väl både en tradition i domstolsvärlden och lättare att läsa, säger Mari Printz Norell.

Fredrik Larsson och Mari Printz Norell.

Rättsfall i korthet

Förälders rätt till bistånd till boendekostnad när ett vuxet barn bor hemma

(HFD 2020 ref. 40)

En förälder med en hemmavarande vuxen dotter ansökte om ekonomiskt bistånd till boendekostnader. HFD uttalade att vuxna personer i första hand har ett eget försörjningsansvar och att utgångspunkten är att ett vuxet barn som bor hemma ska stå för sin del av hushållets kostnader. Föräldern menade att dotterns del av kostnaderna inte skulle beaktas eftersom dottern saknade förmåga att bidra ekonomiskt. Enligt HFD, som konstaterade att underhållsskyldigheten för dottern hade upphört, skulle dotterns del av hyran beaktas. Biståndet till föräldern skulle reduceras i motsvarande mån. HFD tillade att ett vuxet barn som inte har förmåga att bidra ekonomiskt kan ansöka om bistånd för egen del.

Bostadsbidrag till makar i ett polygamt äktenskap

(HFD 2020 ref. 32)

Bostadsbidrag är ett behovsprövat ekonomiskt stöd som kan sökas av bl.a. barnfamiljer. Bostadsbidragets storlek bestäms utifrån hushållets storlek och samlade inkomster. Personer som är gifta med varandra anses bo tillsammans och ska då gemensamt ansöka om bostadsbidrag. Bidraget beräknas sedan för makarna tillsammans. I det aktuella målet uppkom frågan om hur reglerna om bostadsbidrag ska tillämpas för makar i ett polygamt äktenskap. Kvinnan i målet var inte folkbokförd på samma adress som sin make. Han var folkbokförd tillsammans med sin andra hustru på en annan adress och fick bostadsbidrag för den bostaden. Kvinnan hade därför ansökt om bostadsbidrag som ensamstående. HFD ansåg att kvinnan skulle betraktas som ensamstående vid tillämpning av reglerna om bostadsbidrag. Eftersom kvinnan och maken hade gemensamma barn och då maken periodvis bodde tillsammans med kvinnan ansåg HFD att maken bidrog till hushållets inkomster på ett sådant sätt att även hans inkomster skulle beaktas vid beräkningen av bostadsbidraget.

Migrationsverkets förteckning över personer som är lämpliga att förordna som offentliga biträden

(HFD 2020 ref. 34)

Migrationsverket har ålagts att i vissa angivna fall, bl.a. i ärenden avseende utvisning och avvisning, förordna ett offentligt biträde till den enskilde. Om ett offentligt biträde förordnas betalar staten kostnaden för biträdet. Till offentligt biträde får förordnas en advokat, en biträdande jurist på advokatbyrå eller någon annan som är lämplig för uppdraget. För att underlätta den praktiska hanteringen vid förordnanden använder sig Migrationsverket av en förteckning över personer som kan förordnas om den enskilde inte själv har föreslagit ett biträde. Migrationsverket beslutade att avföra en person från förteckningen eftersom han inte längre bedömdes vara lämplig, vilket personen överklagade. HFD ansåg att förteckningen var ett internt beslutsstöd för att myndigheten ska kunna förordna lämpliga personer som offentliga biträden. Åtgärden att avföra en person från förteckningen utgjorde därmed inte ett överklagbart förvaltningsbeslut och kunde således inte prövas av domstol.

Sekretessbelagda uppgifter på skattekonto

(HFD 2020 ref. 36)

Skatteverket lämnade på begäran av en person ut uppgifter från skattekonton i de delar som avsåg beslut om slutlig och avdragen skatt, debiterad preliminärskatt, mervärdesskatt att betala eller återfå samt arbetsgivaravgifter att betala eller återfå. I övrigt avlogs begäran med motiveringen att uppgifterna omfattas av skattesekretess då de är en del av verksamheten där myndigheten fastställer underlag för samt beslutar om skatt och eftersom uppgifter i beskattningsdatabasen omfattas av databassekretess. Enligt HFD krävs att en uppgift har anknytning till förfarandet att bestämma skatt för att kunna hänföras till sådan verksamhet där skattesekretessen gäller. Enbart registrering av en uppgift på skattekontot innebär inte att bestämmelsen om skattesekretess i 27 kap. 1 § första stycket OSL blir tillämplig. In- och utbetalningar av skatter och avgifter görs till följd av beslut i verksamheten att bestämma skatt. Registrering av sådana transaktioner och saldon som räknas fram efter avstämning av poster på skattekontot utgör registrering med anknytning till förfarandet som typiskt sett förekommer i verksamhet som avser bestämmandet av skatt och omfattas därför av skattesekretessen. Eftersom uppgifterna som begärts utlämnade omfattades av databassekretess enligt 1 § andra stycket 1 fanns det enligt HFD inte anledning att pröva om de också omfattades av skattesekretess.

*Originalyttervägg till Sparreska palatset, från 1600-talet
när huset uppfördes, i ursprunglig färg.*

Galleriet – bilder på samtliga tidigare och nuvarande justitieråd på väggarna.

Ett år i pandemins skugga

2020 var året då HFD ställde in och ställde om. Men påverkan på huvuduppdraget, målhanteringen, blev måttlig. För vissa medarbetare ser en dag på jobbet ungefär likadan ut som för ett år sedan, för andra är förändringen desto större. Gemensamt för många är saknaden efter spontanmötet vid kaffeautomaten.

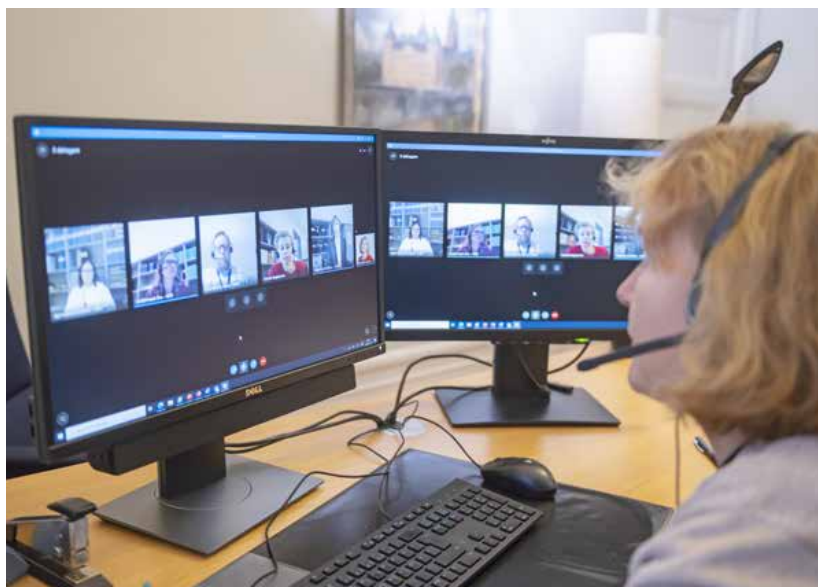
I februari sammankallade kanslichefen för första gången krisgruppen med anledning av coronaviruset. I gruppen ingår:

- kanslichefen,
- de tre beredningscheferna,
- chefsadministratören,
- administrativ fiskal,
- administrativ handläggare,
- driftansvarig och
- kommunikatören.

Under den tidiga våren hänvisade domstolen till allmänna råd och rekommendationer, förstärkte med mer handsprit och ökade städningen.

– Vi såg över vilka arbetsuppgifter som vi måste göra på plats. Krisgruppen träffades sedan regelbundet och summerade hur läget såg ut, och såg över vad vi skulle göra för att skydda personal och verksamhet, säger kanslichef Marie Jespersen.

Inställt och framflyttat

Under våren minskade HFD öppettiderna, en förändring som gick relativt obemärkt förbi eftersom besöken till domstolen för att hämta ut eller lämna in handlingar numera är få. De omedelbara effekterna av pandemin märktes möjligen också något mindre vid HFD än vid många andra domstolar eftersom det inte tjänstgör några nämndemän på domstolen och de muntliga förhandlingarna är få. De flesta externa möten och planerade besök blev inställda eller framflyttade. Domstolen beslutade att medarbetare som arbetar på andra platser i landet tillsvidare inte skulle komma till Stockholm.

Sociala aktiviteter

– Efter sommaren arrangerade vi flera sociala aktiviteter på distans, bland annat vår gemensamma inspirationsdag, ett digitalt musikquiz och en stegräknartävling. Tekniken hade nu uppgraderats och vanan vid Skype är större än i början av pandemin, säger Marie Jespersen.

Mot slutet av året skedde de flesta av domstolens arbetade timmar på annan plats än på Riddarholmen. Personalmöten liksom arbetsplatsträffar var helt digitala.

– Vi hade kommit långt i arbetet med digitalisering innan pandemin och nu skyndades processen på. Det finns fördelar med den ökade flexibiliteten, både för medarbetarna och för domstolen som helhet. Vi har lärt oss mycket som vi tar med oss i framtiden, avslutar Marie Jespersen.

Så blev mitt 2020

Charlotte Arpi Arlborg, expeditivsvakt

"Jag drar mig till minnes att vi tog det hela på största allvar, men jag ser i efterhand att vi inte visste det

vi vet idag om vidden av pandemin. På expeditionen arbetade vi som vanligt, våra uppgifter kräver att vi är på plats. Handtvätt är inget nytt, men det är nog mer frenetiskt nu och så lite handsprit emellan. Jag gick igenom allt som vi i expeditionen gör och som måste bli gjort och gjorde en fysisk mapp med uppgifter, instruktioner, telefonnummer samt e-postadresser om vi skulle bli sjuka en längre tid. Vi flyttade bort stolar från lunchrummet och tejpade kryss på borden för att markera avstånd. Jag satte upp skyltar om att max åtta personer får sitta i lunchrummet samtidigt och om att undvika trängsel i hissarna. Vi beställde handsprit, handkräm och senare munskydd och visir. Mot

slutet av året fick vi hostskydd till förhandlingsrummen. Livet blev annorlunda, både vad gällde vardag och arbete. Jag är glad att jag bor så att jag kan cykla till och från arbetet. Det har jag visserligen alltid gjort, men nu märker jag att jag träffar fler kollegor på vägen."

Charlotte
Arpi Arlborg

Mahmut Baran, justitieråd

"För min del förändrades inte vardagen så radikalt under året. Jag kommer fortfarande till sessionsdagarna och arbetar en del hemifrån övrig tid. För det mesta är jag dock på jobbet. En skillnad är att jag numera alltid har datorn med mig och är beredd att arbeta mobilt. Jag har alltid gått till och från jobbet, men numera väljer jag vägar med mindre risk för

Mahmut Baran

trängsel. Jag tror att de som pendlar kollektivt har påverkats mer. Jag har eget tjänsterum, vilket gör det möjligt att hålla distans och enskildhet på arbetsplatsen. Men jag saknar umgänget med kollegorna, inte minst att äta lunch tillsammans.

HFD har successivt infört fler åtgärder. Sedan en tid tillbaka finns det plexiglasskivor i sessionssalarna. Ibland deltar kollegor via videolänk. När det gäller skyddsåtgärder på arbetsplatsen har vi tillgång till munskydd och visir, de används i regel av oss justitieråd. Jag har vid ett tillfälle använt både och.”

Susanne Björk, domstolshandläggare

”Vår roll och vårt uppdrag har inte förändrats, men däremot arbetar vi väldigt annorlunda jämfört med under förra vintern. De flesta mål och handlingar kommer nu med e-post och vi hanterar dem digitalt. Dock har vi fortfarande kvar ”fysiska” akter där vi också lägger handlingarna, men jag hoppas att vi snart kan arbeta endast digitalt. Vi har sedan i våras våra möten via Skype, vi har till och med haft AW digitalt. Det har varit roligt att prova, men jag ser fram emot att träffa arbetskamraterna på riktigt. Den stora vinsten är att vi kan arbeta mer hemifrån, det har varit värdefullt under den här

Byst av den svenske kungen Gustav II Adolf

tiden. Vi domstolshandläggare har bärbara datorer och tillgång till den utrustning vi behöver hemma som extra datorskärmar och telefoner.

Sedan jag och min man flyttade till hus för snart trettio år sedan har jag dagligen gått därifrån till tåget. Nu går jag också från Centralen till Riddarholmen. Förut tog jag ibland tunnelbanan om det var trist väder, det gör jag inte nu. Nu när jag kan jobba hemifrån så försöker jag göra det ett par dagar i veckan. Vi har träningsprogram i datorn och jag använder friskvårdstimmen till att promenera under lunchen när jag jobbar hemma så att jag får dagsljus under de mörkare månaderna. Det är viktigt eftersom man inte naturligt rör på sig på samma sätt vid hemarbete.”

Jack Hillerström-Forsyth, justitiesekreterare

”Den största förändringen är att hemarbete successivt har blivit norm. Allteftersom jag har kunnat göra fler arbetsuppgifter effektivt på distans, inte minst föredragningar och jour, har jag tillbringat mindre tid på kontoret. På sistone kommer jag bara in någon gång per vecka. Under våren märktes det inledningsvis att nätverket inte var dimensionerat för skifte till hemarbete av den här omfattningen, men Domstolsverket anpassade snabbt förutsättningarna. HFD har också visat framåtanda med att digitalisera vårt sätt att arbeta. Det blev möjligt för mig att sköta arbetet utan några egentliga begränsningar jämfört med före pandemin.

Den stora nackdelen är avsaknaden av den sociala samvaron på en fysisk arbetsplats. Våra förmiddagsfika har nästan uteblivit. Och även om vi har gjort tappra försök att ordna sociala aktiviteter över Skype så ersätter de inte det spontana mötet i korridoren eller vid kaffeautomaten. Mitt hemmakontor är inte lika ergonomiskt som det på Riddarholmen, främst saknar jag höj- och sänkbart skrivbord. Men jag sitter avskilt i gästrummet där vi har ett riktigt skrivbord och eftersom jag har datorskärm och stol från HFD påminner arbetsmiljön om den på domstolen. Jag bor i Tyresö och saknar bil och måste därför åka kollektivt till stan. Lyckligtvis är det inte samma trängsel på Tyresöbussarna som på tunnelbanan eller bussarna i innerstan.”

Jack Hillerström-Forsyth

Vägen till prövningstillstånd

Det är nålsögon som ska passeras innan ett mål tas upp av HFD. Domstolen får in cirka 7 000 mål varje år. Bara 1,5 procent av dem – eller 97 stycken 2020 – fick prövningstillstånd.

När ett mål kommer till HFD hamnar det – beroende på vilken fråga det rör – på någon av domstolens tre beredningsenheter. Beredningschefen Pia Cedermark och Helen Lidö, en av domstolens totalt 36 justitisekreterare, hanterar mål på enhet 2. De berättar att alla mål som kommer till domstolen utreds och det bedöms preliminärt om målet ska avgöras av ett eller flera justitieråd. Om det kan bli aktuellt att meddela prövningstillstånd i målet föredras målet för flera, vanligtvis tre, justitieråd.

– Centralt för om ett mål ska beviljas prövningstillstånd och provas i sak är om målet rör en rättsfråga som det behövs vägledning i. För att det ska bli ett tydligt, vägledande avgörande behöver också målet i sig vara lämpligt för ändamålet. Om ett mål innehåller oklara omständigheter eller bevisfrågor talar det emot att prövningstillstånd meddelas, säger Pia Cedermark.

Spretig praxis kan vara skäl till vägledning

Det kan finnas anledning för HFD att ge vägledning om det finns kammarrättspraxis rörande en viss fråga, men frågan spretar på grund av att kammarrätterna har dömt på olika sätt.

– Att det är ny lagstiftning på gång rörande en viss fråga talar däremot emot att prövningstillstånd beviljas eftersom värdet av ett prejudikat i så fall snart kommer att vara överspelat, säger Helen Lidö.

Ett beslut att inte bevilja prövningstillstånd kan inte överklagas vidare. Då är målet slutgiltigt avgjort och det innebär att underinstansens, det vill säga kammarrättens, avgörande gäller. Ett beslut om att ett mål inte kan få prövningstillstånd säger dock ingenting om vad HFD, eller de justitieråd som undertecknar avgörandet, tycker om underinstansernas bedömning i målet.

– Ett beslut om vägrat prövningstillstånd säger bara att domstolen anser att det inte var aktuellt att meddela prövningstillstånd i det målet. Det kan bero på att det inte finns behov av prejudikat rörande den fråga som är aktuell i målet. Det kan också bero på att just det målet är olämpligt att ha som grund för ett vägledande avgörande, säger Pia Cedermark.

FAKTA- RUTA

Prejudikat =
Vägledande avgörande.

Prövningstillstånd =
Ett beslut om att målet ska provas av domstolen.

Rättsfall i korthet

Intresseavvägning vid förändringar av kyrkobyggnader i två fall

(HFD 2020 ref. 6 I–II)

Kyrkobyggnader som tillhör Svenska kyrkan och är uppförda före utgången av år 1939 får inte ändras på ett väsentligt sätt utan tillstånd av länsstyrelsen. Det krävs alltid tillstånd för ingrepp i eller ändring av byggnadens exteriör och interiör. Vid tillståndsprövningen ska en avvägning göras mellan det allmännas intresse av att bevara kyrkobyggnadens kulturhistoriska värde och intresset av att få ändra byggnadens utformning. I det ena fallet ville man skapa en tillgänglighetsanpassad entré genom att ta upp en ny dörröppning i kyrkans vapenhus. HFD ansåg att den åtgärden inte kunde tillåtas eftersom detta skulle bryta symmetrin som var utmärkande för den aktuella kyrkobyggnaden och för att ingreppet i murverket skulle vara oåterkalleligt. I det andra fallet var det fråga om att ta bort en del av den ursprungliga fasta inredningen i en kyrka för att kunna genomföra gudstjänster på ett sätt som bättre svarar mot dagens behov. HFD ansåg att tillstånd kunde ges. Vid bedömningen beaktades de liturgiska behoven och det förhållandet att åtgärden inte var oåterkallelig.

Pia Cedermark och Helen Lidö.

Fel av underinstans inte skäl för prövning

Den klagande, det vill säga en privatperson, ett företag eller en myndighet som har ansökt om prövningstillstånd, undrar ofta varför HFD inte beviljar prövningstillstånd. Den klagande kanske anser att underinstansen har dömt fel eller menar att det finns nya omständigheter som skulle kunna innebära att målet skulle få en annan utgång. Att en underinstans kan ha gjort en felaktig bedömning och kommit till fel utgång i ett mål är inte skäl för HFD att meddela prövningstillstånd.

– HFD:s uppdrag är att ge vägledning åt andra domstolar och myndigheter i rättsfrågor, inte att ta ställning i bevis- eller bedömningsfrågor. Det kan vara intressant för ett prejudikat vilka beviskrav som generellt ska gälla i en viss typ av mål, men däremot inte hur väl en enskild eller en myndighet uppfyller beviskrav i ett enskilt fall. Nya omständigheter är i regel inte heller något som kan beaktas i en prejudikatinstans, säger Helen Lidö.

Förutom när det finns behov av prejudikat finns det ytterligare en situation där HFD meddelar prövningstillstånd, nämligen om det finns synnerliga skäl.

– Synnerliga skäl kan vara att utgången i kammar-rätten beror på ett grovt förbiseende eller misstag. Det kan till exempel handla om att domstolen har tillämpat fel lag, avslutar Helen Lidö.

Detta är dock väldigt sällsynt. Det händer bara någon gång per år att HFD meddelar prövningstillstånd på grund av synnerliga skäl.

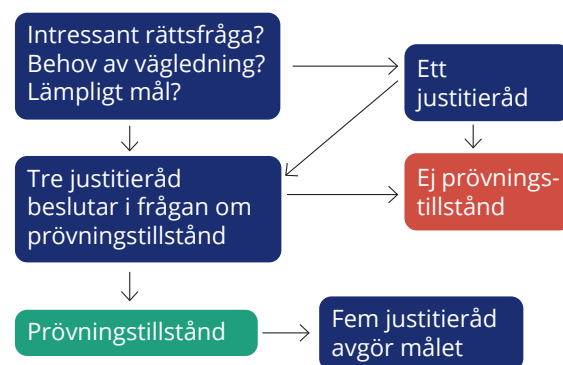
Beredningsenhet 1: Offentlig upphandling, offentlighet och sekretess, socialförsäkring, utbildningsförmåner, rättsprövning av regeringsbeslut, körkort, vapen, arbetslöshetsersättning.

Beredningsenhet 2: Tvångsvård, färdtjänst, bostadsanpassningsbidrag, jakt, laglighetsprövning, utbildning, rättsprövning av regeringsbeslut.

Beredningsenhet 4: Inkomstskatt, moms, skatte-tillägg, fastighetstaxering, tull, betalningssäkring och andra tvångsåtgärder, namn och folkbokföring, bistånd enligt socialtjänstlagen.

Prövningstillstånd av prejudikatskäl

Får endast meddela prövningstillstånd för prejudikat eller av synnerliga skäl

Justitieråden 2020

Helena Jäderblom
Ordförande i Högsta förvaltnings-
domstolen sedan 2018

Henrik Jermsten
Ledamot sedan 2006
Ordförande på avdelning 2
sedan 2012

Margit Knutsson
Ledamot sedan 2005

Kristina Ståhl
Ledamot sedan 2008

Anita Saldén Enérus
Ledamot sedan 2009

Erik Nymansson
Ledamot sedan 2010

Thomas Bull
Ledamot sedan 2013

Per Classon
Ledamot sedan 2014

Inga-Lill Askersjö
Ledamot sedan 2014

Mahmut Baran
Ledamot sedan 2014

Leif Gäverth
Ledamot sedan 2015

Mari Andersson
Ledamot 2015–2020

Kristina Svahn Starrsjö
Ledamot sedan 2017

Ulrik von Essen
Ledamot sedan 2017

Helena Rosén Andersson
Ledamot sedan 2017

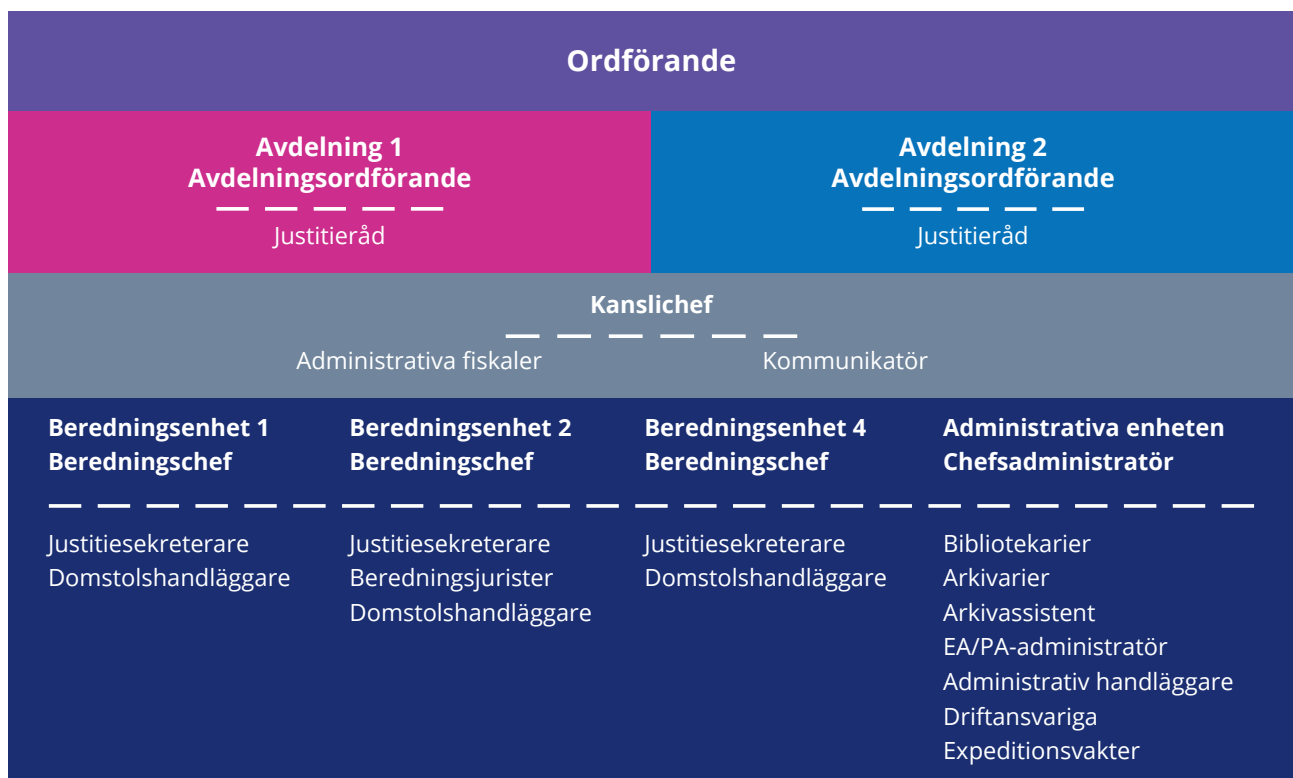
Mats Anderson
Ledamot sedan 2018

Marie Jönsson
Ledamot sedan 2020

Organisation

Förutsättningar för att skönsbeskatta en person för kontantinsättningar på dennes bankkonto

(HFD 2020 ref. 52)

På en persons bankkonto hade det gjorts kontantinsättningar till ett sammanlagt belopp om drygt 300 000 kr. Insättningarna deklarerades inte. Personen menade att det var lån från en släkting och återbetalningar från personer han själv lånat ut pengar till, men Skatteverket ansåg att det istället var fråga om skattepliktiga inkomster och beslutade om skönsbeskattning. HFD uttalade att det är Skatteverket som har bevisbördan för att det finns förutsättningar för skönsbeskattning. Om Skatteverket lägger fram tillräcklig bevisning för att det är fråga om skattepliktiga inkomster kan den skattskyldige skönsbeskattas om denne inte för egen del presenterar sådant stöd för sina förklaringar och invändningar att Skatteverkets utredning inte kan anses tillräcklig. HFD ansåg att det av Skatteverkets utredning klart framgick att personen haft skattepliktiga inkomster utöver vad som deklarerats och påförde personen inkomst av tjänst och skattetillägg.

Punktskatt på plastbärkassar

(HFD 2020 ref. 54)

Plastkassar som är avsedda för varaktigt bruk är inte skattepliktiga. HFD prövade om en viss typ av plastkasse var avsedd för varaktigt bruk. HFD konstaterade att plastkassens konstruktion och materialval inte på något avgörande sätt skilde sig från sådana plastkassar av engångskaraktär som typiskt sett tillhandahålls inom detaljhandeln. Trots att påsen enligt ett testinstitut höll för minst 50 användningar ansågs den inte vara av ett sådant slag att den typiskt sett kommer att användas ett stort antal gånger. Eftersom plastkassen inte ansågs vara avsedd för varaktigt bruk ansågs den vara skattepliktig enligt lagen om skatt på plastbärkassar.

Berättigat intresse att få giltigheten av ett avtal överprövat även om det sagts upp av avtalsparterna och inga prestationer har utväxlats

(HFD 2020 ref. 61)

En kommun ingick ett tjänstekoncessionsavtal med en leverantör. Genom ett tilläggsavtal kom parterna överens om att avtalet skulle förlängas och även omfatta ytterligare tjänster. En annan leverantör ansökte om överprövning av tilläggsavtalets giltighet och anförde att det innebar en väsentlig ändring av tjänstekoncessionsavtalet och därmed var en otillåten direktupphandling. Avtalsparterna ansåg att målet skulle avskrivas då de inte verkställt tilläggsavtalet samt kommit överens om att det inte skulle gälla. Frågan var om ändamålet med ansökan om överprövning av avtalets giltighet därmed hade förfallit. HFD kom fram till att om avtalet inte hade ogiltigförklarats hade leverantören på grund av tidsfrister för att väcka skadeståndstalan riskerat att fråntas rätten till effektivt rättsmedel. Därmed fanns ett berättigat intresse för att få ansökan om överprövning av avtalets giltighet prövad.

Digitalt från registrering till expediering

År 2020 var året då domstolarna blev digitala i rekordfart. På HFD, som var på banan redan innan pandemin, blev mobilt ett etablerat sätt att arbeta. Nu sker en stor del av de arbetade timmarna på andra platser än i domstolens lokaler och med handlingar i digital form.

Digitaliseringen samordnas sedan ett par år tillbaka av en arbetsgrupp med både dömande och administrativa medarbetare. Gruppen hade från början i uppdrag att hålla ihop övergången till e-arkiv, e-skick och digitala akter, i dialog med Domstolsverket och andra domstolar. Under arbetets gång dök det dock upp frågor inom fler områden än så, som gruppen fick hantera i takt med att digitaliseringen och det mobila arbetet ökade.

Gränsen mellan arbetsliv och privatliv

– De frågorna handlar till exempel om arbetsmiljö och ergonomi när man jobbar hemma. Det finns också andra aspekter, inte minst det sociala och när gränsen mellan arbetsliv och privatliv flyter ihop. Vår ambition är att se hur helheten för olika medarbetargrupper blir påverkad av att jobba mobilt, och att aktivt arbeta med frågorna som uppstår,

Ingrid Utne

säger Ingrid Utne, beredningschef och medlem i digitaliseringsgruppen.

När pandemin började hade HFD sedan flera år en vana vid distansarbete eftersom ett 20-tal av domstolens medarbetare permanent arbetar från andra orter än Stockholm. Under våren 2020 övergick dock betydligt fler till att jobba hemifrån. Tekniken stresstestades när belastningen mångdubblades från en vecka till en annan.

– Till en början var det förstås svårigheter med störningar och med system som laggade, men det gick över väldigt snabbt. Den allmänna reflektionen var att hemarbetet fungerade över förväntan, särskilt efter att Domstolsverket upgraderade systemen, säger Ingrid Utne.

Digital målhantering

Målhanteringen, från registrering till expediering, är numera en övervägande digital process. Föredragningar sker helt eller delvis via videolänk. Under hösten fick samtliga medarbetare som deltar i föredragningar av mål tillgång till ett program som gjort det möjligt med säkert deltagande i videokonferens hemifrån. De tidigare inom domstolsvärlden så välbekanta pappersakterna är snart ett minne blott, och under 2021 blir arkivet helt digitalt.

Digitaliseringen av HFD omfattar inte bara målhanteringen, utan även den interna kommunikationen och mötena. Vid domstolens gemensamma personalinformation är numera enbart en handfull medarbetare fysiskt på plats i Sparreska salen.

– Förutom stormötena har vi andra gemensamma aktiviteter digitalt, till exempel fika och musikquiz. När vi inte träffas i korridoren eller vid kaffeautomaten är det desto viktigare att hitta nya former att mötas, säger Ingrid Utne.

Bara för att domstolen är rustad att kommunicera helt digitalt betyder inte det att alla medborgare är det. Så länge det finns behov av att kunna ta del av allmänna handlingar i pappersform kommer domstolen därför att erbjuda det.

Förbättrad statistikredovisning för skarp analys

HFD har under året arbetat med att utveckla och förbättra den statistik som domstolen tar fram. Syftet är att få ett tydligt underlag för att analysera och planera verksamheten.

– Det är intressant för planeringen att få en bild av hur inflödet ser ut över tid när det gäller de stora målgrupperna skatt, socialförsäkring och tvångsvårdsmål. Det kan också vara värdefullt att få en indikation om läget i Skatterättsnämnden eftersom arbetet med förhandsbesked som har blivit överklagade är resurskrävande, säger Anna Heilbrunn, beredningschef och ordförande i arbetsgruppen som samordnar översynen av statistiken.

En annan uppgift som är viktig att följa över tid är förhållandet mellan antalet årsarbetskrafter hos justitiesekreterare och kansli i relation till mängden avgjorda mål.

Arbetsgruppen redovisade sin slutrapport under hösten 2020, men föreslog flera konkreta förslag till förbättringar som genomfördes tidigare under året.

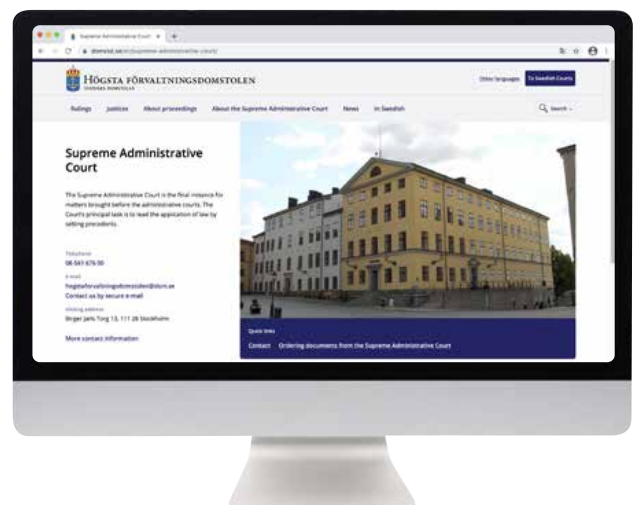

Anna Heilbrunn

Ny engelskspråkig webbplats

I november lanserade HFD en ny engelskspråkig webbplats där domstolen publicerar ett urval av aktuella prejudikat. Webbplatsen är till för att personer som inte har svenska som modersmål ska kunna ta del av HFD:s avgöranden. Det handlar om rättsväsendet i andra länder, internationell media och internationella organisationer. Även inom Sveriges gränser finns intresserade och berörda som kan dra nytta av en engelskspråkig webbplats.

Enligt Helena Jäderblom har många av HFD:s avgöranden en internationell koppling, särskilt till Europarätten. Därför är de intressanta också utanför Sveriges gränser och ett urval av dem ska finnas med på den engelskspråkiga webbplatsen. På webbplatsen finns förutom domar också information om domstolens roll, verksamhet, organisation och historia. Du kan även läsa om de 16 justitieråden.

Här hittar du den engelska webbplatsen:
www.supremeadministrativecourt.se

Sista anhalten innan regeringen lämnar förslag till riksdagen

Under pandemiåret 2020 var det ibland snabba puckar. Totalt yttrade sig Inga-Lill Askersjö och hennes kollegor i Lagrådet om ungefär 140 lagrådsremisser.

Arbetet i Lagrådet har under året präglats av pandemin, både när det gäller ärenden och arbetssätt. Från och med mitten av mars står lokalerna på Riddarholmen tomma. Den ende medarbetaren som dagligen är på plats är Eskil Nord, ordförande i Lagrådet och före detta justitieråd i HFD. Justitierådet Inga-Lill Askersjö tjänstgör numera digitalt från hemmet, precis som HFD-kollegan Per Classon.

Lagrådet är indelat i två ordinarie avdelningar med tre justitieråd i varje från HFD och HD. Inga-Lill Askersjö ingår, tillsammans med Eskil Nord och Petter Asp från HD, i första avdelningen. Den andra består av Per Classon, före detta justitieråd i HD Ella Nyström, som är ordförande på den avdelningen, och av Stefan Johansson från HD.

Saknar det sociala

– Tekniken fungerar alldeles utmärkt, men jag saknar det sociala, säger Inga-Lill Askersjö. Som det nu är träffar jag aldrig de tre ledamöterna på den andra avdelningen, ens digitalt. Men under de digitala föredragningsdagarna försöker vi på vår avdelning att ha normala arbetsdagar med paussnack och lunchledighet.

Justitieråd från HFD och värddomstolen HD tjänstgör under ett eller två år i Lagrådet. De blir utsedda i tur och ordning, efter år i tjänst som justitieråd. Även pensionerade justitieråd kan få uppdraget.

Lagrådet har inga egna föredragande jurister som presenterar lagrådsremisserna, de blir föredragna av personal från Regeringskansliet.

Men enligt Inga-Lill Askersjö är det inget problem med tillhörighet eller lojalitet, det ligger i de föredragandes intresse att också peka på svagheter i vad de lägger fram.

Ibland annan expertis än juridisk

Ibland skickar departementen även experter inom andra områden än juridik, som har varit med och arbetat fram lagrådsremissen. Det kan till exempel vara tekniska experter som ska förklara en miljöproposition. När ett förslag blir presenterat följer också utredningsbetänkandet och yttranden från remissinstanserna med. Lagrådet är den sista instansen som

Inga-Lill Askersjö

FAKTA- RUTA

Lagrådet

Lagrådet granskar och yttrar sig över lagförslag efter anmodan från regeringen eller ett riksdagsutskott. Lagrådet ska normalt höras över förslag till ändringar i de grundlagar som gäller tryckfriheten och yttrandefriheten i vissa medier och över förslag till lagar som berör enskilda människors fri- och rättigheter, deras personliga och ekonomiska förhållanden eller deras skyldigheter gentemot det allmänna. Regeringen kan avstå från att höra Lagrådet om den fråga som behandlas i ett lagförslag är sådan att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse eller om hörande av Lagrådet skulle fördröja lagstiftningsärendets behandling och detta skulle leda till avsevärda olägenheter.

konsulteras innan regeringen beslutar en proposition och lämnar den till riksdagen.

Men, efter att alla närmast berörda instanser har tyckt till, vad återstår då för Lagrådet att göra?

– När vi granskar lagrådsremisserna bedömer vi om förslagen kan antas få de konsekvenser som är avsedda, hur lagförslagen förhåller sig till grundlagarna och rättsordningen i övrigt. Vi bedömer också hur föreskrifterna förhåller sig till varandra och till kravet på rättssäkerhet. Slutligen bedömer vi om förslagen kan orsaka problem vid tillämpningen, säger Inga-Lill Askersjö.

Om regeringen tillmötesgår Lagrådets synpunkter och anpassar underlaget innan propositionen blir Lagrådets påpekanden bara så kallade blåkritor. Sådana blåkritor är vanliga, men de märks bara om man jämför lagrådsremissens lagförslag med propositionens. I annat fall, om Lagrådet framför kritik, avger Lagrådet ett yttrande som bifogas till propositionen. Det kan till exempel vara om lagtexten behöver större justeringar eller om Lagrådets synpunkter inte bara är strukturella eller språkliga, utan också får saklig betydelse.

Lagrådsremisser med koppling till pandemin

Under 2020 kom 18 lagrådsremisser med koppling till coronapandemin. De handlade om många olika saker, till exempel stödpaket för företagare och att kunna begränsa tillträdet till allmänna lokaler. De kunde också handla om skattefria parkeringsplatser och digitala bolagsstämmor. Ibland var tiden rekordkort för alla instanser, till exempel för regeringens tillfälliga ändring av smittskyddslagen där remissinstanserna fick 24 timmar på sig.

– Lagrådet tog remisserna med anledning av covid-19 med särskild skyndsamhet. Föredragningen skedde oftast redan dagen efter att remissen lämnats och Lagrådet lämnade ett yttrande bara någon dag efter det, säger Inga-Lill Askersjö.

Den snabba hanteringen var möjlig inte minst på grund av tekniken med digitala föredragningar. De kunde enkelt sättas ut och när något behövde diskuteras i yttrandet så kunde det ske snabbt och effektivt utan att alla behövde samlas på samma plats.

Dessa remisser uppfyllde av naturliga skäl inte de krav på beredning som normalt gäller för ett lagförslag. Förslagen bör normalt föregås av ett betänkande eller promemoria som remitteras under cirka tre månader för att frågorna ska bli ordentligt belysta.

Viktigt med analys

Lagrådet ansåg att den korta tiden visserligen fick accepteras i situationen, men ibland ansåg dock Lagrådet att förslagen inte uppfyllde vad som borde krävas när det gäller framförhållning och garanti för att frågorna fått en tillräcklig genomlysning.

– Det är extra viktigt att förslagen analyseras eftersom vissa av de tillfälliga lagarna under pandemin är mycket ingripande i medborgarnas grundläggande fri- och rättigheter. De kan också få avgörande betydelse för hur pandemin kommer att påverka företag och privatpersoner även efter att den är över, avslutar Inga-Lill Askersjö.

Här kan du läsa Lagrådets yttranden:
www.lagradet.se/yttranden/

Rättsfall i korthet

Sportnyheter är också nyheter

(HFD 2020 ref. 27)

Med sponsring av program avses bidrag som någon utomstående ger ett medieföretag för att finansiera program i syfte att främja bl.a. bidragsgivarens namn, varumärke eller produkt. Program i tv-sändningar som huvudsakligen handlar om nyheter eller innehåller nyhetskommentarer får inte sponsras. Granskningsnämnden för radio och tv övervakar genom granskning i efterhand om program som har sänts i tv överensstämmer med regleringen och får ansöka hos förvaltningsrätten om att ett företag som bryter mot t.ex. sponsringsförbudet ska åläggas att betala en särskild avgift. Granskningsnämnden ansökte hos förvaltningsrätten om att TV4 AB skulle betala en särskild avgift för att ha brutit mot sponsringsförbudet eftersom sändningarna av programmet Sporten, som huvudsakligen fick anses handla om nyheter, var sponsrade vid två tillfällen under en viss angiven dag. HFD uttalade att program som enbart innehåller sportnyheter är ett nyhetsprogram och därmed omfattas av förbudet mot sponsring. TV4 AB hade därför brutit mot sponsringsförbudet och fick betala den särskilda avgiften.

2020 – året i korthet

Januari

Talmannen Andreas Norlén besöker domstolen och berättar för medarbetarna om sitt uppdrag, samt om utmaningar och erfarenheter i samband med den senaste regeringsbildningen.

Ledamöter från Högsta förvaltningsdomstolen i Finland besöker HFD. Vid besöket deltar ordföranden Helena Jäderblom, justitieråden Henrik Jermsten och Ulrik von Essen samt beredningschefen Ingrid Utne. Från HD är justitierådet Gudmund Toijer på plats. Kari Kuusiniemi, presidenten i finländska HFD, deltar tillsammans med justitieråden Irma Telivuo, Anne Niemi och Riitta Mutikainen samt kanslichefen Emil Waris. Vid besöket diskuterades förutsättningarna för att meddela prövningstillstånd.

Februari

Ordföranden Helena Jäderblom besöker mellan januari och mars förvaltningsrätterna i Falun, Jönköping, Linköping, Umeå och Luleå. Vid besöken deltar alltid två andra justitieråd, en justitiesekreterare och en domstolshandläggare. Fokus är på erfarenhetsutbyte. HFD planerar att besöka de återstående sju förvaltningsrätterna under 2021.

Ordförandena för de sju nordiska ländernas högsta domstolar, däribland Helena Jäderblom, liksom Islands statsminister, justitieminister och president deltar vid isländska Højesterets 100-årsjubileum.

Justitiesekreterare från Högsta domstolen i Lettland besöker HFD.

Mars

Marie Jönsson, tidigare lagman vid Kammarrätten i Stockholm, tillträder som justitieråd. Justitierådet Mari Andersson går i pension.

Marie Jespersen (till vänster) tillträder som ny kanslichef och Anna Heilbrunn som ny chef på beredningsenhet 4.

Shigeyuki Hiroki, Japans ambassadör i Sverige sedan 2018, besöker HFD.

Augusti

HFD-loppet äger rum. Loppet går längs Söder Mälarstrand, över Västerbron och Norr Mälarstrand. Ett 30-tal medarbetare går, cyklar, joggar eller springer de sju kilometrarna.

September

Frankrikes ambassadör Etienne Le Harivel de Gonneville besöker HFD.

På HFD:s inspirationsdag deltar medarbetarna, från olika platser, på en föreläsning med fotbollsdomaren Jonas Eriksson. Från Sparreska salen berättar han om sina erfarenheter, möjligheter och utmaningar.

Den nyrenoverade motionslokalen Domkraften, som är gemensam för medarbetarna vid HFD, HD, Kammarrätten i Stockholm och Svea Hovrätt, öppnar i Gymnasiegränd på Riddarholmen.

Oktober

Ledamöter från franska Conseil d'État besöker HFD. Samtliga medarbetare följer besöket, där det simultantolkas, via videolänk. Under besöket diskuterar och utbyter domstolarna erfarenheter kring aktuella rättsfrågor. Bland annat diskuterar de förhållandet mellan de nationella högsta domstolarna och EU-domstolen. I delegationen från Conseil d'État ingår vice president Bruno Lasserre och fem andra domare.

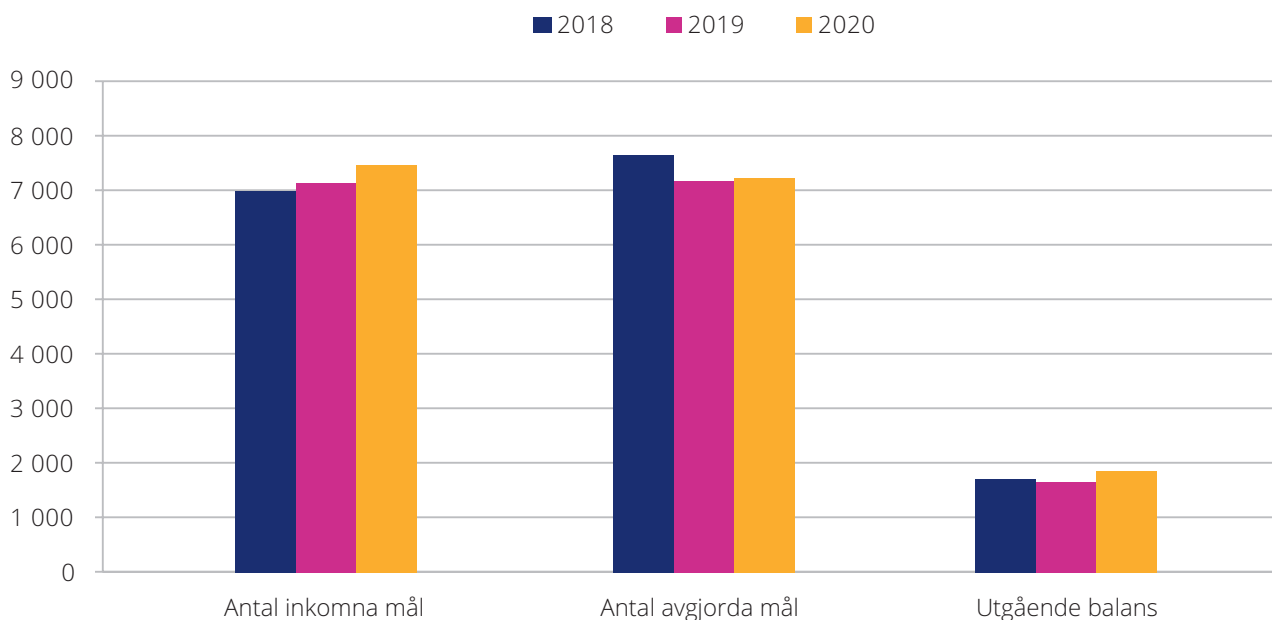

November

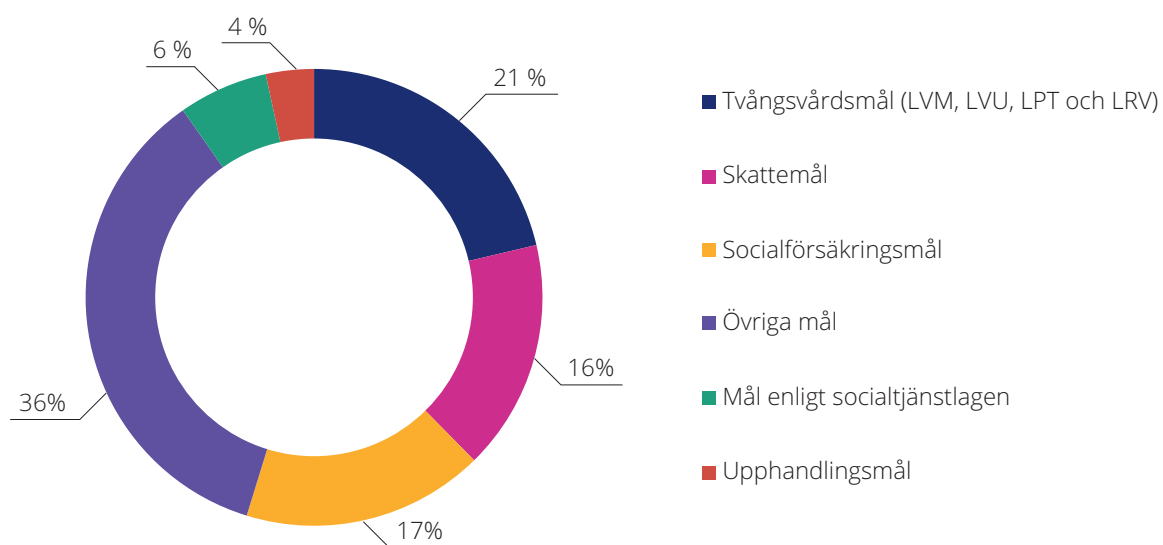
En ny engelskspråkig webbplats för HFD lanseras. På webbplatsen kommer domstolen att publicera aktuella prejudikat inom det förvaltningsrättsliga området. Målgruppen är rättsväsendena i andra länder, media och organisationer, men även boende i Sverige som inte har svenska som modersmål. Du kan nå hemsidan på www.supremeadministrativecourt.se.

Statistik

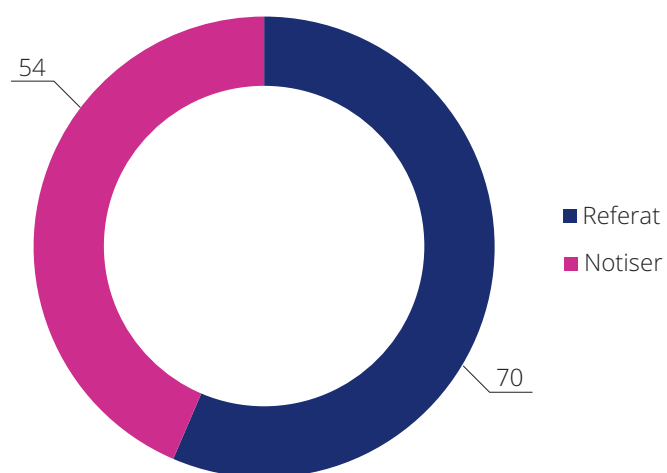
Antal inkomna, avgjorda och balanserade mål under år 2018–2020

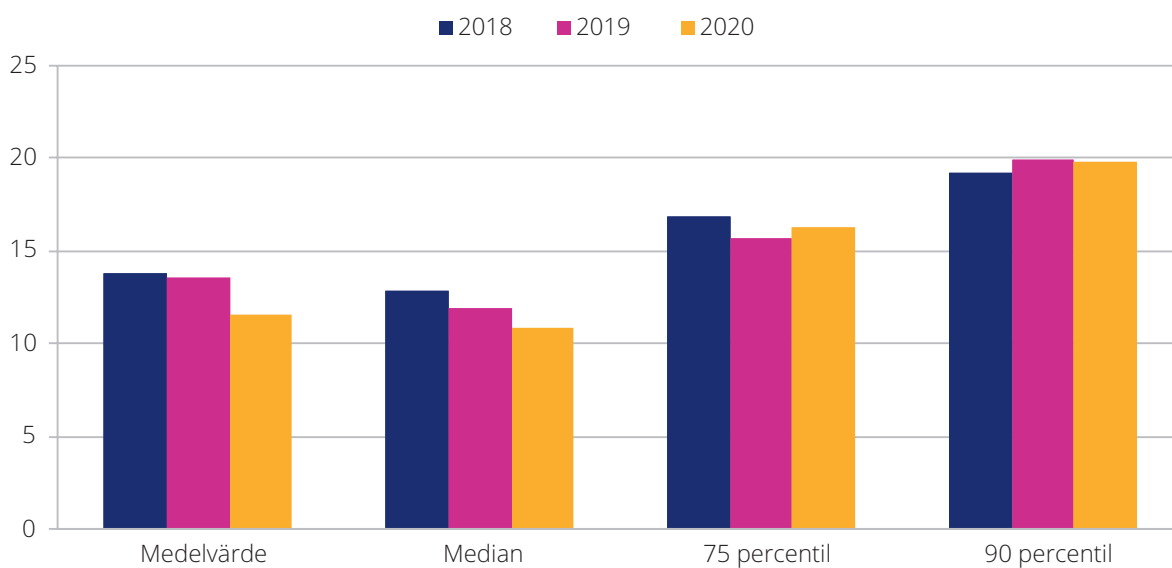
Avgjorda mål per målkategori under år 2020

Antal referat och notiser under år 2020

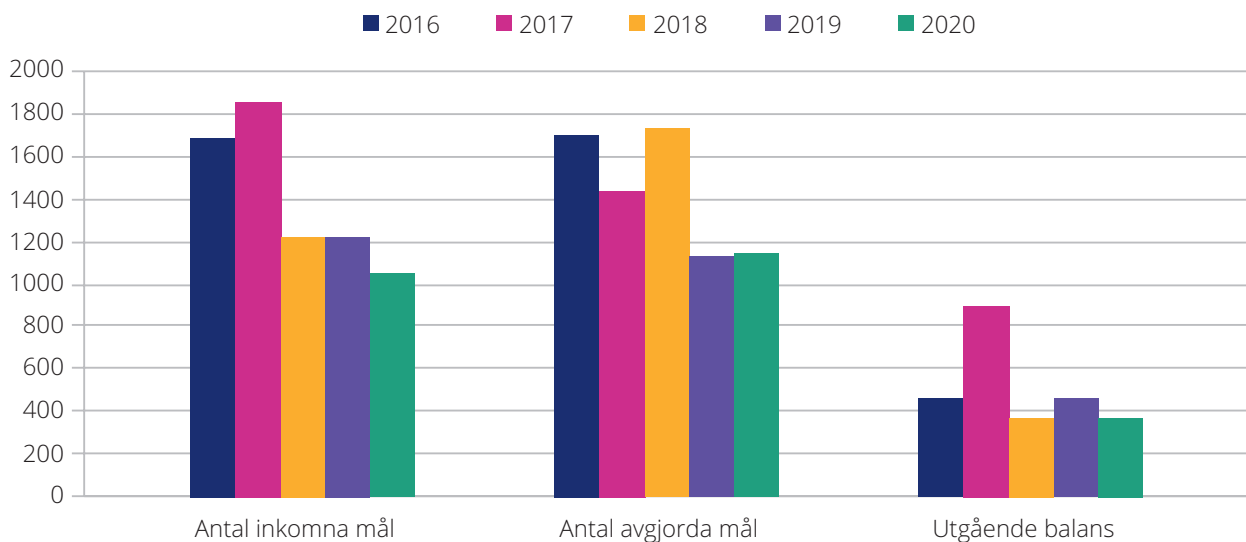

Antal månader från inkommande till avgjort i mål med beviljat prövningstillstånd under år 2018–2020

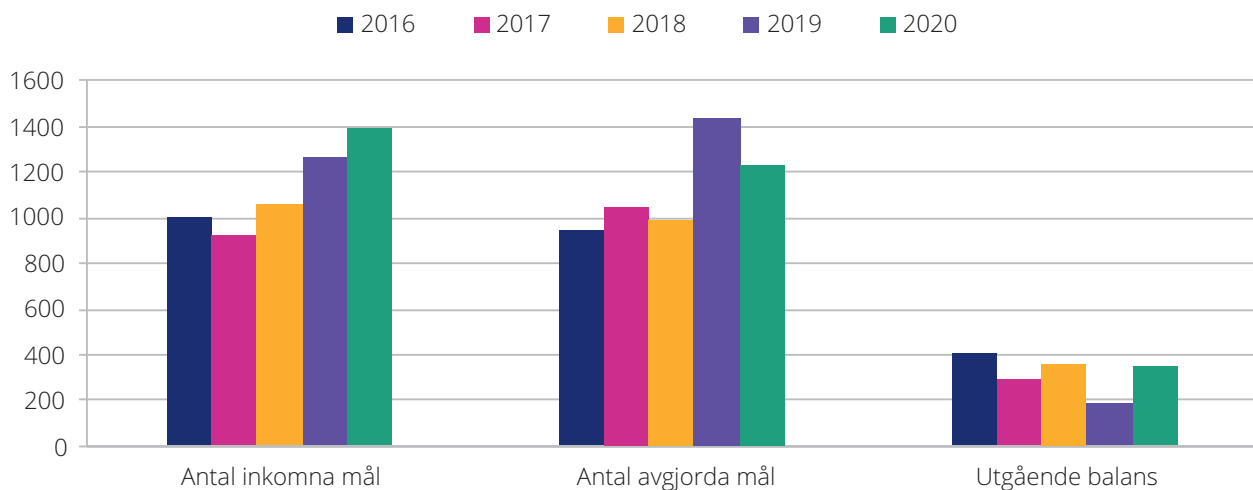
SKATT

Antal inkomna, avgjorda och balanserade skattemål under år 2016-2020

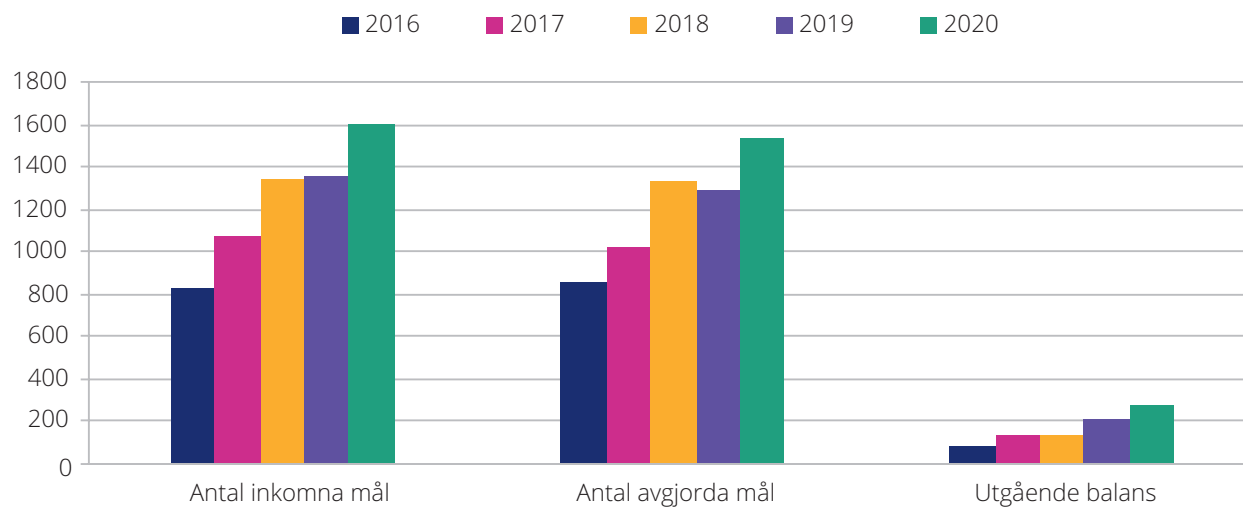
SOCIALFÖRSÄKRING

Antal inkomna, avgjorda och balanserade socialförsäkringsmål under år 2016-2020

TVÅNGSVÅRD

Antal inkomna, avgjorda och balanserade tvångsvårdsmål under år 2016–2020

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLEN
SVERIGES DOMSTOLAR